

บทที่ 2

ความสัมพันธ์ไทย - ลาว : บริบทของการให้ความช่วยเหลือ ทางเศรษฐกิจและวิชาการของไทยต่อลาว

2.1 พัฒนาการของความสัมพันธ์ไทย - ลาวตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 ถึงปี พ.ศ. 2540

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวภายหลังจากที่ลาวได้เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ในปี พ.ศ. 2518 นั้น อาจแบ่งออกได้เป็น 4 ช่วงตามลักษณะของความสัมพันธ์ที่เปลี่ยนแปลงไปดังนี้คือ

2.1.1 ความสัมพันธ์ในลักษณะเผชิญหน้า (พ.ศ. 2518-2520)

ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาวในช่วงนี้ มีความตึงเครียดค่อนข้างมาก ทั้งนี้เนื่องจากความแตกต่างทางด้านอุดมการณ์ทางการเมืองของทั้งสองฝ่าย ประกอบกับความไม่มั่นคงทางการเมืองภายในของรัฐบาลใหม่ซึ่งเพิ่งยึดอำนาจได้ในลาว ตลอดจนความสับสนทางการเมืองของไทย ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอย่างรวดเร็วทั้งในระดับประเทศและในระดับภูมิภาค

ภายหลังจากที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์สามารถเข้ายึดครองพนมเปญและไซ่ง่อนได้ในวันที่ 17 เมษายนและวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518 ตามลำดับนั้น สถานการณ์ในลาว

เริ่มตั้งเครื่องขึ้นอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลผสมของลาวไร้เสถียรภาพเป็นอย่างมาก มีการปล่อยข่าวออกมาเป็นระยะ ๆ ว่า กองกำลังของทหารฝ่าย “ขบวนการปะเทดลาว” จะบุกเข้ายึดครองเวียงจันทน์ ในขณะเดียวกัน วิทยุของ “ขบวนการปะเทดลาว” ก็ได้ออกอากาศโจมตีฝ่ายขวาว่า เจ้าสีสุก ณ จำปาสัก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมจะทำการปฏิวัติโดยได้รับการสนับสนุนจากไทย และสถานการณ์ยิ่งทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น เมื่อเจ้าบุญอุม ณ จำปาสัก ถูกลอบสังหารด้วยระเบิดมือ (*Asia Yearbook 1976*: 200-201) ท่ามกลางความสับสนของสถานการณ์ดังกล่าว รัฐมนตรีและเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐบาลลาวจำนวนมากรวมทั้งพ่อค้าเชื้อสายจีนและเวียดนามเริ่มอพยพหนีมายังประเทศไทย (*Stuart-Fox, 1986*: 33) วันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2518 ทหารฝ่าย “ขบวนการปะเทดลาว” ได้เคลื่อนกำลังเข้ายึดเมืองสำคัญต่าง ๆ บริเวณริมแม่น้ำโขง ได้แก่ ท่าแขก ปากเซ และสะหวันนะเขต โดยอ้างว่าทหารฝ่ายขวาซึ่งหลบหนีไปฝั่งไทยมีแผนการที่จะบุกกลับเข้ามาในลาว การเคลื่อนกำลังเข้าประจำการตามบริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขงดังกล่าวของทหารฝ่ายขบวนการปะเทดลาว ได้ก่อให้เกิดการยิงโต้ตอบกันระหว่างทหารฝ่าย “ขบวนการปะเทดลาว” กับทหารไทยบริเวณริมแม่น้ำโขงหลายครั้ง จากเหตุการณ์ดังกล่าววิทยุลาวได้ออกอากาศโจมตีรัฐบาลไทยอย่างต่อเนื่องว่า มีเจตนาที่จะทำลายเสถียรภาพทางการเมืองของลาว (*Asia Yearbook 1976*: 204)

* ภายหลังจากที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์สามารถยึดพนมเปญและไซ่ง่อนได้ ฝ่ายคอมมิวนิสต์ลาวในนามของ “ขบวนการปะเทดลาว” ซึ่งร่วมอยู่ในรัฐบาลผสมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 ได้ขยายอำนาจทั้งด้านการเมืองและการทหารอย่างรวดเร็ว โดยเจ้าหน้าที่ของ “ขบวนการปะเทดลาว” ได้เข้ายึดกุมการบริหารประเทศในตำแหน่งสำคัญ ๆ ได้มากขึ้นเรื่อย ๆ อันเป็นผลมาจากการหลบหนีของเจ้าหน้าที่ฝ่ายขวา ในขณะเดียวกัน ทหารของ “ขบวนการปะเทดลาว” ก็ได้เข้าควบคุมเมืองสำคัญ ๆ ไว้ได้เป็นส่วนใหญ่ และสามารถสถาปนา “สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” อย่างเป็นทางการได้ในวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2518

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวตึงเครียดยิ่งขึ้นเมื่อเจ้าหน้าที่ลาวจับรองผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารบกของไทย 2 คนในวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2518 ในข้อหาทำการจารกรรม รัฐบาลไทยประท้วงการกระทำดังกล่าวอย่างรุนแรงโดยแถลงว่า เจ้าหน้าที่ทางการทูตทั้งสองคนได้รับการคุ้มครองทางการทูตและการกระทำดังกล่าวของลาวถือเป็นการดูหมิ่นเกียรติภูมิของไทยและเป็นการขัดต่อคำกล่าวของรัฐบาลลาวที่ว่า จะให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์กับไทย พร้อมกันนั้นรัฐบาลไทยได้สั่งจับเจ้าหน้าที่ทางการทูตของลาว 2 คน และในวันที่ 9 สิงหาคม กระทรวงการต่างประเทศได้เรียกเอกอัครราชทูตไทยประจำลาวกลับเพื่อเป็นการประท้วงการกระทำของลาว ความตึงเครียดผ่อนคลายลงระดับหนึ่งเมื่อลาวแสดงท่าทีที่ประนีประนอมมากขึ้น โดยยินยอมปล่อยตัวเจ้าหน้าที่ทางการทูตของไทยทั้ง 2 คน หลังจากนั้นเอกอัครราชทูตไทยจึงได้เดินทางกลับไปปฏิบัติหน้าที่ในเวียงจันทน์ (*Asia Yearbook 1976: 204*)

อย่างไรก็ตาม ภายหลังเหตุการณ์ดังกล่าว วิทยุของ “ขบวนการปะเทดลาว” ได้ออกอากาศโจมตีรัฐบาลไทยว่าดำเนินนโยบายดีสองหน้า ตลอดจนมีเจตนาที่จะเข้าแทรกแซงในกิจการภายในของลาว (*Asia Yearbook 1976: 204*)

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวได้ตึงเครียดมากขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2518 เมื่อทหารลาวยิงเรือลาดตระเวนไทยในแม่น้ำโขง ทำให้ทหารไทยเสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนหนึ่ง รัฐบาลไทยตอบโต้โดยการปิดพรมแดนและเรียกเอกอัครราชทูตไทยประจำลาวกลับอีกครั้งหนึ่งเพื่อแสดงความไม่พอใจต่อการกระทำของลาว*

ภายหลังจากการยึดอำนาจโดยคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินในไทยเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ความสัมพันธ์ไทย-ลาวอยู่ในสภาพที่ตึงเครียดมากยิ่งขึ้น

* นายเสวต โกมลภูติ เอกอัครราชทูตไทยประจำเวียงจันทน์ ได้เดินทางกลับมาประเทศไทยเมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2518

(Brown and Zasloff, 1986: 258) ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลไทยภายหลังการยึดอำนาจดังกล่าว ได้ดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างแข็งกร้าว การยึดอำนาจดังกล่าวรวมทั้งการปราบปรามผู้ที่ต้องสงสัยว่าเป็นแนวร่วมคอมมิวนิสต์ ทำให้นิสิตนักศึกษาและปัญญาชนจำนวนหนึ่งซึ่งเคยมีบทบาทในการเคลื่อนไหวทางการเมืองในช่วงปี พ.ศ. 2516 - 2519 หลบหนีไปอยู่ในลาว ซึ่งรัฐบาลไทยมองว่าการหลบหนีดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากลาว นอกจากนี้ รัฐบาลลาวได้แสดงท่าทีที่ไม่เป็นมิตรต่อไทยอย่างค่อนข้างชัดเจน ดังจะเห็นได้จากการสนับสนุนการดำเนินงานของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (Dommen, 1985: 131) การสนับสนุนให้มีการชุมนุมใหญ่ในเวียงจันทน์ประณามการยึดอำนาจในไทย การเสนอข่าวโดยหนังสือพิมพ์ “เสียงประชาชน” ของทางการลาวซึ่งตีพิมพ์ข้อความโจมตีรัฐบาลใหม่ของไทยซึ่งมีนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรี (Asia Yearbook 1978: 233)

นอกจากนั้น ในพิธีลงนามสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือระหว่างลาวและเวียดนามในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2520 ทั้งสองประเทศได้แถลงกล่าวโจมตีว่าไทยมีนโยบายที่เป็นศัตรูต่อลาวและเวียดนาม โดยให้ที่พักพิงแก่กองกำลังต่อต้านรัฐบาลลาวแทรกแซงกิจการภายในของลาว ตลอดจนรุกกล้าเข้าไปในดินแดนลาว รวมทั้งกดดันต่อลาวในทางเศรษฐกิจ และไม่ให้ความเป็นธรรมต่อชาวเวียดนามซึ่งอาศัยอยู่ในประเทศไทย (Dommen, 1985: 131)

ในประเด็นเรื่องการปิดพรมแดนนั้น แม้ว่าได้มีการลงนามในบันทึกช่วยจำระหว่างเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยและลาวในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2520 เกี่ยวกับการผ่อนปรนการส่งสินค้าผ่านไทยไปยังลาว แต่ทางการลาวก็ยังคงกล่าวโจมตีไทยอย่างต่อเนื่องว่าไทยยังคงแสดงท่าทีที่ไม่เป็นมิตรด้วยการสกัดกั้นการส่งสินค้าผ่านแดนไทยไปยังลาว โดยใช้ข้ออ้างว่าเป็นสินค้าทางยุทธศาสตร์ (Asia Yearbook 1978: 233)

2.1.2 ความสัมพันธ์ในลักษณะประนีประนอม (พ.ศ. 2520 - 2522)

ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในไทย รวมทั้งความมั่นคงที่มีมากขึ้นของระบบการปกครองใหม่ในลาว ตลอดจนการเผชิญหน้าซึ่งรุนแรงมากยิ่งขึ้นระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา เป็นบริบทที่นับได้ว่ามีความสำคัญต่อการปรับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวในช่วงดังกล่าว

ในปลายปี พ.ศ. 2520 ได้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในไทย โดยมีรัฐบาลใหม่ซึ่งมีพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรี ในกรณีนี้ ไทยได้ปรับนโยบายที่มีต่อประเทศอินโดจีน โดยพยายามดำเนินนโยบายที่ประนีประนอมมากขึ้น ซึ่งการดำเนินนโยบายในลักษณะดังกล่าวนี้มีผลทำให้ความตึงเครียดระหว่างไทยกับลาวผ่อนคลายลง (Brown and Zasioff, 1986: 258) ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2521 นายพูน สีปะเสิด รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศลาวได้เดินทางมาเยือนไทย ซึ่งในการเดินทางมาเยือนดังกล่าวนี้ ฝ่ายไทยได้ตกลงที่จะอำนวยความสะดวกให้แก่ลาวมากขึ้นในการส่งสินค้าผ่านแดน นอกจากนี้ ยังได้มีการลงนามในข้อตกลงทางการค้า ในกรณีนี้ ฝ่ายลาวได้เชิญพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรีของไทยไปเยือนลาวในโอกาสต่อไปด้วย (Asia Yearbook 1979: 229) และในช่วงวันที่ 4 - 6 มกราคม พ.ศ. 2522 พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้เดินทางไปเยือนลาวอย่างเป็นทางการ ซึ่งนับเป็นนายกรัฐมนตรีไทยคนแรกที่ได้เดินทางไปเยือนลาว พร้อมกันนี้ได้มีการประกาศที่จะเปลี่ยนแม่น้ำโขงให้เป็นแม่น้ำแห่งสันติภาพ มิตรภาพและผลประโยชน์ร่วมกัน ในกรณีนี้ ไทยได้เสนอให้ลาวกู้เงินดอกเบี้ยต่ำเป็นเงินจำนวนหนึ่งร้อยล้านบาทเพื่อซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคต่าง ๆ ที่จำเป็น และในเดือนเมษายนปีเดียวกัน นายโกสอน พมวิทาน นายกรัฐมนตรีลาวได้เดินทางมาเยือนไทย โดยทั้งสองฝ่ายได้ร่วมลงนามในแถลงการณ์ร่วมในการที่จะร่วมมือกันป้องกันการดำเนินการของผู้ก่อการร้าย ในการใช้ดินแดนของทั้งสองฝ่ายเป็นฐานปฏิบัติการในการก่อความไม่สงบ (Dommen, 1985: 132) ในเดือนสิงหาคมปีเดียวกัน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยของไทยได้เดินทางไปเยือนลาวเพื่อเจรจาในรายละเอียดเกี่ยวกับแถลงการณ์ดังกล่าว หลังจากนั้น ฝ่ายไทยได้เริ่มส่งผู้อพยพชาวลา

บางส่วนกลับประเทศ (*Asia Yearbook 1980*: 221) ในช่วงนี้ เป็นที่น่าสังเกตได้ว่าการปะทะกันระหว่างเรือลาดตระเวนไทยและทหารลาวบริเวณแม่น้ำโขงเกือบจะยุติลงโดยสิ้นเชิง (Dommen, 1985: 132)

2.1.3 ความสัมพันธ์ในลักษณะตึงเครียด (พ.ศ. 2522 - 2531)

การใช้กำลังเข้ายึดครองกัมพูชาโดยเวียดนาม การปะทะกันระหว่างทหารไทยและเวียดนาม ตลอดจนอิทธิพลของเวียดนามในลาวมีผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวในช่วงปี พ.ศ. 2522 ถึง พ.ศ. 2531 อยู่ในสภาพตึงเครียดจนกระทั่งมีการใช้กำลังปะทะกันอย่างรุนแรงถึงสองครั้ง

การเปลี่ยนรัฐบาลในประเทศไทยและการปะทะกันตามแนวพรมแดนกัมพูชาระหว่างทหารไทยกับทหารเวียดนามในกัมพูชา ทำให้ความตึงเครียดทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียดนามมีมากขึ้น ซึ่งความตึงเครียดดังกล่าวส่งผลกระทบต่อเนื่องถึงความสัมพันธ์ไทย-ลาวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในการนี้ รัฐบาลไทยเห็นว่าความสัมพันธ์ทวิภาคีของทั้งสองฝ่ายไม่อาจแยกออกได้จากความขัดแย้งในกัมพูชา ความตึงเครียดทางการเมืองทวีความรุนแรงขึ้นเมื่อเกิดการปะทะกันระหว่างเรือลาดตระเวนไทยในแม่น้ำโขงกับทหารลาว ในความขัดแย้งดังกล่าว ไทยมองว่าลาวถูกเวียดนามใช้เป็นเครื่องมือในการโจมตีไทย (*Asia Yearbook 1981*, : 182) . . . ในการนี้ ไทยได้ตอบโต้โดยการปิดพรมแดน นอกจากนี้ ไทยยังมองว่าลาวให้การสนับสนุนการเคลื่อนไหวเพื่อแบ่งแยกดินแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยโดยกลุ่มที่มีชื่อว่าพรรคปลดปล่อยไทยอีสาน (Thai Isan Liberation Party) (Dommen, 1985: 133)

อย่างไรก็ตาม จากความพยายามในการเจรจาของทั้งสองฝ่าย ตลอดจนผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการปิดพรมแดนที่มีต่อประชาชนของทั้งสองประเทศ ทำให้ไทยยอมผ่อนปรนในการเปิดพรมแดนในเดือนสิงหาคม (*Asia Yearbook 1981*: 182)

อย่างไรก็ตาม ไทยก็ยังคงควบคุมสินค้าซึ่งไทยมองว่าเป็นยุทธปัจจัย จำนวน 273 รายการในการส่งผ่านจากไทยไปยังลาว โดยไทยมองว่าสินค้าดังกล่าวอาจถูกส่งต่อไปยังเวียดนามและกัมพูชา (สุรัชย์ สิริไกร, 2528: 231) แม้ว่าในทางการทูตลาวจะแสดงท่าทีที่ประนีประนอมต่อไทยก็ตาม แต่ในระดับภูมิภาคนั้น ลาวยังคงแสดงท่าทีสนับสนุนนโยบายของเวียดนามในอินโดจีนอย่างชัดเจน ดังจะเห็นได้จากกรณีที่ว่า กระจายเสียงลาวออกอากาศแถลงการณ์ของกลุ่มคอมมิวนิสต์ไทยสายเวียดนาม ในวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2523 กล่าวโจมตีรัฐบาลไทยว่า รัฐบาลไทยร่วมมือกับจีนในการบ่อนทำลายประเทศอินโดจีน ในขณะที่ผู้นำไทยก็มองว่าลาวมีนโยบายที่ก้าวร้าวต่อไทยเพราะได้รับการสนับสนุนจากเวียดนาม อย่างไรก็ตาม การผ่อนผันการเปิดพรมแดนก็ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดลงได้ในระดับหนึ่ง นอกจากนี้ การเดินทางไปเยือนลาวโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ของไทยก็มีส่วนช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาวดีขึ้น ในการนี้ ลาวได้ขอให้ไทยเปิดจุดผ่านแดนเพิ่มขึ้นอีก 2 จุด (*Asia Yearbook 1983: 188*)

ในช่วงนี้ แม้ว่าลาวยังคงแสดงท่าทีสนับสนุนนโยบายของเวียดนามในกัมพูชาอย่างเต็มที่ รวมทั้งยังให้สื่อมวลชนโจมตีนโยบายของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน (ASEAN)* เกี่ยวกับกัมพูชาอย่างต่อเนื่อง แต่ในทางการทูตแล้ว ไทยและลาวมีท่าทีค่อนข้างประนีประนอมต่อกัน นายโกสอน พมวิหานได้ประกาศในเดือนเมษายน พ.ศ. 2525 ว่าต้องการพัฒนาความสัมพันธ์กับไทย รวมทั้งได้เรียกร้องให้มีความร่วมมือกันระหว่างทั้งสองฝ่ายในด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและการกีฬา (Brown and Zasloff, 1986: 259) ในการนี้ การที่ไทยปฏิเสธการรับรององค์การทางการเมืองของลาวฝ่ายขวาซึ่งจัดตั้งขึ้นในวันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2525 โดยนายพลพุมิ หน่อสะหวัน การลดรายการสินค้าควบคุมซึ่งไทยพิจารณาว่าเป็นสินค้าทางยุทธศาสตร์ลง รวมทั้งการที่ไทยยอมปรับราคาไฟฟ้าที่ไทยซื้อจากลาวเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนการที่ลาวให้สัมปทานบริษัท

* สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในวิทยานิพนธ์นี้จะเรียกชื่อย่อว่า "อาเซียน"

ของไทยในการชักลากไม้ซึ่งจมอยู่ในอ่างเก็บน้ำเขื่อนน้ำงึมในลาวนั้น แสดงให้เห็นถึง
 ท่าทีประนีประนอมต่อกันของทั้งสองฝ่ายได้เป็นอย่างดี

แม้ว่าการปะทะกันตามแนวพรมแดนไทย-ลาวจะยังคงมีอยู่เป็นระยะ ๆ
 แต่ส่วนใหญ่แล้วเป็นการปะทะในขอบเขตที่จำกัด และรัฐบาลของทั้งสองฝ่ายพยายามที่
 จะควบคุมไม่ให้ความขัดแย้งขยายตัวออกไปในวงกว้าง การที่กระทรวงการต่างประเทศ
 ลาวได้มีหนังสือถึงสถานทูตไทยในเวียงจันทน์ ระบุถึงการปะทะกันระหว่างทหารทั้งสอง
 ฝ่าย ซึ่งมีถึง 8 ครั้งในเวลาเพียง 5 เดือนแรกของปี พ.ศ. 2526 ตลอดจนการระบุถึงฐาน
 ปฏิบัติการของฝ่ายต่อต้านรัฐบาลลาวในดินแดนไทยซึ่งลาวอ้างว่ามีถึง 7 แห่งนั้น แสดง
 ให้เห็นถึงความไม่ไว้วางใจของลาวที่มีต่อไทยได้ในระดับหนึ่ง (Stuart-Fox, 1986: 193)
 อย่างไรก็ตาม เพื่อประโยชน์ในการถ่วงดุลกับเวียดนามนั้น ลาวยังคงเห็นว่าการสัมพันธ์
 กับไทยเป็นสิ่งที่จำเป็นในสถานการณ์ที่ยังคงมีความขัดแย้งเป็นอย่างสูงในอินโดจีน ดังจะ
 เห็นได้ว่า เมื่อพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนำคณะ-
 กรรมการการต่างประเทศไปเยือนลาวระหว่างวันที่ 4-8 สิงหาคม พ.ศ. 2526 นั้น รัฐบาล
 ลาวได้ให้การต้อนรับอย่างอบอุ่น โดยคณะกรรมการได้มีโอกาสเข้าพบทั้งนายไกสอน
 พมวิหาน นายกรัฐมนตรีและเจ้าสุพานวง ประธานประเทศลาว (Stuart-Fox, 1986: 193)
 ในการนี้ ฝ่ายลาวได้เรียกร้องให้ไทยพิจารณาเปิดพรมแดนเพิ่มมากขึ้น ลดมาตรการการ
 ควบคุมสินค้ายุทธปัจจัยให้น้อยลง รวมทั้งพิจารณาปัญหาการกระทบกระทั่งตามพรมแดน
 ไทย-ลาวโดยสันติวิธี (สุรชัย ศิริไกร, 2528: 232)

พลเอกสีสะหวาด แก้วบุญพันธ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกิจการภายใน
 ของลาวได้นำคณะผู้แทนเดินทางมาเยือนไทย ในช่วงวันที่ 12-15 มกราคม พ.ศ. 2527
 และได้เจรจากับพลเอกสฤษดิ์ จิตรโรจน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยของไทย โดย
 ได้มีการตกลงกันในหลักการที่จะแก้ไขปัญหาไทย-ลาว โดยไม่มีประเทศที่สามเข้ามา
 เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในปัญหาชายแดนนั้น หากระดับท้องถิ่นไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ก็
 ให้มีการเจรจากันในระดับรัฐบาล ในการนี้ พลเอกสฤษดิ์ จิตรโรจน์ ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์
 ไทย-ลาวในช่วงดังกล่าวว่าดีที่สุดในรอบสองปี (สุรชัย ศิริไกร, 2528: 232)

ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาวซึ่งมีท่าทีที่ประนีประนอมต่อกันมากขึ้นนั้นเริ่มมีปัญหาคืบคลานในวันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2527 เมื่อเกิดการปะทะกันขึ้นระหว่างทหารทั้งสองฝ่ายบริเวณพรมแดนไทย-ลาว ใกล้หมู่บ้าน 3 แห่ง ได้แก่ บ้านใหม่ บ้านกลาง และบ้านสว่าง ความขัดแย้งดังกล่าวขยายตัวเป็นการปะทะที่รุนแรงมากขึ้นในวันที่ 6 มิถุนายน ในการนี้ ลาวได้กล่าวหาไทยว่าร่วมมือกับจีนในการเปิดแนวรบใหม่เพื่อการเข้าแทรกแซงในอินโดจีน ในขณะที่ไทยได้ตอบโต้ว่าลาวร่วมมือกับเวียดนามสร้างการเผชิญหน้าดังกล่าว เพื่อเบี่ยงเบนความสนใจของประชาคมโลกไปจากการรุกรานกัมพูชา โดยเวียดนาม (Brown and Zasloff, 1986: 260)

ในการเจรจาเพื่อแก้ไขปัญหานี้ รัฐบาลลาวได้ส่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศมาเจรจากับรัฐบาลไทยเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าวในช่วงวันที่ 21-22 กรกฎาคม และ 6-15 สิงหาคม พ.ศ. 2527 อย่างไรก็ตาม การเจรจาดังกล่าวไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากต่างฝ่ายต่างยืนกรานในข้อเสนองของตน โดยฝ่ายไทยเสนอที่จะให้มีการสำรวจพรมแดนบริเวณดังกล่าวใหม่โดยคณะสำรวจซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ของทั้งสองประเทศ ในขณะที่ลาวเห็นว่าพรมแดนดังกล่าวมีความชัดเจนแล้ว ดังนั้นจึงไม่จำเป็นที่จะต้องมีการสำรวจอีก ในการนี้ ผู้แทนลาวประจำองค์การสหประชาชาติได้ร้องเรียนต่อคณะมนตรีความมั่นคงขององค์การสหประชาชาติในกรณีปัญหาสามหมู่บ้านดังกล่าว โดยกล่าวหาว่า ไทยได้รุกรานและยึดครองหมู่บ้านของลาวโดยการไต่ตรองล่วงหน้า อันเป็นการกระทำที่ละเมิดต่อกฎบัตรของสหประชาชาติ (สุรัชย์ ศิริไกร, 2528: 236-237)

ความตึงเครียดดังกล่าวลดลงเมื่อไทยประกาศว่าจะเคลื่อนย้ายทหารออกจากบริเวณดังกล่าวเพื่อแก้ไขปัญหโดยสันติวิธี (ขจักษณ์ บุรุษพัฒน์, 2531: 94) อย่างไรก็ตาม ลาวได้กล่าวหาไทยว่า ในการเคลื่อนย้ายกำลังดังกล่าว ไทยได้ผลักดันชาวบ้านในหมู่บ้านทั้งสามแห่งให้เข้ามาอยู่ในเขตไทย รวมทั้งไม่ยินยอมชดเชยค่าเสียหายที่เกิดจาก

การปะทะกันดังกล่าว ในการนี้ หนังสือพิมพ์ “ข่าวसानปะชาชน” ของทางการลาวได้ลงบทความโจมตีไทย โดยระบุว่าไทยร่วมมือกับจีนในการคุกคามบูรณภาพแห่งดินแดนของลาว (Stuart-Fox, 1986: 179)

ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2528 ลาวเริ่มปรับท่าทีอีกครั้ง โดยเสนอให้มีการเจรจาใหม่ แต่ข้อเสนอดังกล่าวถูกปฏิเสธโดยไทย และในเดือนต่อมา ลาวได้พยายามเสนอให้มีการเจรจาใหม่อีกครั้ง ในการนี้ ไทยได้ส่งเจ้าหน้าที่ไปหารือกับลาวเพื่อเตรียมการในการเจรจา อย่างไรก็ตาม การหารือดังกล่าวไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากลาวต้องการให้มีการเจรจาโดยรวมปัญหาทั้งหมดที่เป็นอุปสรรคต่อการปรับปรุงความสัมพันธ์ไทย-ลาว^{**} ในขณะที่ไทยต้องการเจรจาเฉพาะประเด็นปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับสามหมู๋บ้านดังกล่าว นอกจากนี้ ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการส่งผู้อพยพชาวลาวกลับประเทศเนื่องจากไทยพิจารณาว่า ผู้อพยพซึ่งหนีเข้ามาในไทยในช่วงครึ่งหลังของปี พ.ศ. 2527 จนถึงกลางปี พ.ศ. 2528 นั้น จำนวนมากเข้ามาด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจไม่ใช่เหตุผลทางการเมือง^{***} ในขณะที่ลาวปฏิเสธที่จะรับผู้อพยพเหล่านี้บางส่วนกลับเนื่องจากเกรงว่าผู้อพยพเหล่านี้จะมีสายลับของไทยปะปนเข้ามาด้วย (Stuart-Fox, 1986: 179)

* การเคลื่อนย้ายกำลังทางทหารดังกล่าวของไทยนั้น น่าเชื่อได้ว่ามีความสัมพันธ์กับการรณรงค์ของไทยเพื่อเข้าไปเป็นสมาชิกของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติในปี พ.ศ. 2527

** ปัญหาประการหนึ่งซึ่งลาวถือว่าเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อความสัมพันธ์ไทย-ลาว ได้แก่ การควบคุมสินค้าซึ่งไทยถือว่าเป็นยุทธปัจจัยจำนวน 273 รายการ ซึ่งการส่งสินค้าเหล่านี้ผ่านแดนไทยไปยังลาวต้องได้รับอนุญาตจากไทยเป็นกรณีพิเศษ

*** การที่ผู้อพยพชาวลาวเพิ่มจำนวนขึ้นเป็นอย่างมากในช่วงดังกล่าวเนื่องจากมีข่าวลือในลาวว่า การพิจารณาส่งผู้อพยพไปประเทศที่สามนั้นจะพิจารณาเฉพาะผู้ที่อพยพเข้ามาก่อนสิ้นปี พ.ศ. 2527 เท่านั้น

ในช่วงกลางปี พ.ศ. 2529 ทั้งสองฝ่ายเริ่มมีท่าทีประนีประนอมต่อกันมากขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ดังจะเห็นได้ว่าเมื่อเกิดกรณีสังหารหมู่ผู้อพยพชาวลาวในค่ายผู้อพยพในไทยในเดือนกรกฎาคมนั้น ทั้งสองฝ่ายพยายามที่จะจำกัดขอบเขตความขัดแย้งไม่ให้ขยายออกไปในวงกว้าง พัฒนาการความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศเริ่มเห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้นภายหลังจากการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศของกลุ่มประเทศอินโดจีนครั้งที่ 13 ซึ่งจัดขึ้นที่ฮานอยในช่วงวันที่ 17-18 สิงหาคม พ.ศ. 2529 แถลงการณ์ร่วมของการประชุมระบุว่า ประเทศอินโดจีนทั้งสามประเทศสนับสนุนคำแถลงของนายโกสอน พมวิทาน ซึ่งกล่าวว่าลาวพร้อมที่จะใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ ทั้งในระดับประเทศและระดับภูมิภาคในการที่จะปรับปรุงความสัมพันธ์กับไทย ในการนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย พลอากาศเอกสิทธิ เสวตศิลา ได้ตอบสนองท่าทีดังกล่าวโดยระบุว่า ไทยมีความยินดีที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสอง

ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2529 ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศได้พัฒนาดีขึ้นอีกครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ทางการค้า ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2529 ได้มีการเจรจาการค้าไทย-ลาวขึ้นที่เวียงจันทน์ ในการนี้ ฝ่ายไทยได้อินยอมลดรายการสินค้าควบคุมซึ่งไทยถือว่าเป็นสินค้าทางยุทธศาสตร์ลงจาก 273 รายการ เหลือเพียง 61 รายการ ซึ่งสินค้าทั้ง 61 รายการดังกล่าวสามารถขนส่งผ่านไทยได้โดยการขออนุญาตในแต่ละกรณี (Gunn, 1988 : 145)

ความตกลงดังกล่าวมีผลต่อการค้าไทย-ลาวเป็นอย่างมาก ในช่วงครึ่งปีแรกของปี พ.ศ. 2530 สินค้าออกของไทยไปยังลาวเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 32 ในขณะที่สินค้า

* ในการนี้ ทั้งสองฝ่ายต่างกล่าวหาซึ่งกันและกันโดยไทยอ้างว่าทหารลาวบุกเข้ามาปฏิบัติการค้าดังกล่าวในขณะที่ลาวอ้างว่าเป็นการสร้างสถานการณ์ของฝ่ายไทย อย่างไรก็ตาม นอกจากมีการกล่าวหาซึ่งกันแล้ว ทั้งสองฝ่ายก็ไม่ได้มีการปะทะกันในทางทหารแต่อย่างใด

ของลาวซึ่งส่งมายังไทยในช่วง 6 เดือนแรกมีมูลค่ามากกว่าสินค้าลาวซึ่งส่งออกมายังไทยตลอดทั้งปี พ.ศ. 2529 (Viraphong Vachrathith, 1987: 19) อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ทางการค้าซึ่งพัฒนาไปอย่างรวดเร็วดังกล่าว เริ่มมีปัญหาขึ้นอีกเมื่อเกิดการปะทะกันทางทหารขึ้นที่หมู่บ้านร่มเกล้าใกล้บริเวณพรมแดนไทย-ลาวระหว่างจังหวัดพิษณุโลกของไทยกับไซยะบูลีของลาว ในเดือนพฤศจิกายน การปะทะกันดังกล่าวมีลักษณะที่ค่อนข้างรุนแรง โดยมีการใช้ทั้งปืนใหญ่และเครื่องบินรบเข้าปฏิบัติการในการรบครั้งนี้ การหยุดยิงอย่างเป็นทางการมีขึ้นในวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531 อันเป็นผลต่อเนื่องมาจากการเจรจันระหว่างผู้นำทางทหารของทั้ง 2 ฝ่าย ได้แก่ พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ และ พลเอกสีสะหวาด แก้วนูนพัน (Womer, 1989: 205) การประนีประนอมในความขัดแย้งดังกล่าว นับได้ว่าเป็นการเปิดทางให้มีการปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองในเวลาต่อมา

2.1.4 ความสัมพันธ์ในลักษณะของมิตรภาพ (พ.ศ. 2531-ปัจจุบัน)

ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาวในช่วงดังกล่าวนี้ มีการประนีประนอมและมีความพยายามในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกันให้แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เป็นผลมาจากนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลใหม่ในไทย การปรับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจในลาวไปสู่ระบบที่เปิด รวมทั้งปัญหาที่พหุซึ่งมีความคลี่คลายมากขึ้น

นโยบายต่างประเทศของรัฐบาลใหม่ โดยการนำของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งประกาศจะเปลี่ยนสนามรบเป็นตลาดการค้า นั้น ส่งผลต่อการปรับปรุงความสัมพันธ์กับลาวเป็นอย่างมาก ลาวได้ให้การต้อนรับอย่างอบอุ่นต่อการเดินทางไปเยือนลาวโดยนายกรัฐมนตรีไทยในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2531 ในการเยือนดังกล่าวได้มีการหารือกัน ในประเด็นปัญหาผู้ลี้ภัยชาวลาวในไทย นอกจากนั้น ทั้งสองฝ่ายยังได้ตกลงร่วมกันที่จะตั้งคณะกรรมการร่วมเพื่อแก้ไขปัญหาพรมแดน และเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทย-ลาว ในการนี้ ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงร่วมกันในหลักการที่จะสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงเชื่อมต่อระหว่างฝั่งไทยกับฝั่งลาว (Womer, n.d.: 205) และในเดือนธันวาคมปีเดียวกัน รัฐบาลไทยได้ประกาศยกเลิกการควบคุมการส่งสินค้ายุทธศาสตร์ผ่านแดนไทย

ไปยังลาวทั้งหมด (Womer, n.d.: 205) หลังจากการเขียนดังกล่าวได้มีการเดินทางติดต่อซึ่งกันและกันระหว่างเจ้าหน้าที่ระดับสูงของทั้งสองฝ่ายอย่างต่อเนื่อง ในประเด็นการเปิดจุดผ่านแดนเพิ่มขึ้นนั้น ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงที่จะให้มีการเปิดจุดผ่านแดนเพิ่มขึ้นอีก 3 จุด ในพิธีการเปิดจุดผ่านแดนนครพนม-ท่าแขกในวันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2532 นายโกสอน พมวิหาน ได้เดินทางมายังนครพนมเพื่อร่วมพิธีดังกล่าวด้วย และหลังจากนั้นได้เดินทางไปนมัสการพระธาตุพนม ซึ่งทำที่ดังกล่าวของผู้นำลาวสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาวที่ราบรื่นมากขึ้น (Shui Meng, 1990: 160)

นอกจากนั้น พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณและนายโกสอน พมวิหาน ยังได้ร่วมกันแถลงถึงโครงการที่จะสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงเชื่อมระหว่างฝั่งไทยกับฝั่งลาว โดยความช่วยเหลือของออสเตรเลียในโอกาสดังกล่าวด้วย (Bangkok Post, 18 February 1989: 3)

นอกจากความร่วมมือทางด้านการเมืองและการค้าแล้ว ความร่วมมือในด้านการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงก็นับได้ว่าเป็นมีความสำคัญในการพัฒนาความสัมพันธ์ไทย-ลาว ในกรณีนี้ ไทยได้พยายามเสนอให้มีการร่วมมือกันในการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพัฒนาศักยภาพในการผลิตไฟฟ้าของลาวซึ่งจะเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศ (Lian Choo, 1991: 294)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศจะมีความแน่นแฟ้นมากขึ้น แต่ก็ยังมีประเด็นต่าง ๆ ซึ่งเป็นข้อขัดแย้งที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขอยู่เป็นจำนวนมาก ในการเดินทางไปเยือนลาวโดยนายอาสา สารสิน ซึ่งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในสมัยรัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน ในเดือนมีนาคม

* จุดผ่านแดนซึ่งเดิมมีอยู่ 2 จุด ได้แก่ จุดผ่านแดนที่ หนองคาย-ท่าคันโท และ มุกดาหาร-สะหวันนะเขต ในการนี้ ได้มีการเปิดจุดผ่านแดนเพิ่มขึ้นอีก 3 จุด ได้แก่ จุดผ่านแดนที่ เชียงของ-ห้วยซาย นครพนม-ท่าแขก และ ช้องเม็ก-ปากเซ

พ.ศ. 2534 นั้น ทั้งสองฝ่ายได้มีการหารือกันในปัญหาต่าง ๆ หลายประเด็น ได้แก่ การถอนทหารของทั้งสองฝ่ายออกจากบริเวณพรมแดนที่ยังมีความขัดแย้ง การส่งผู้ลี้ภัยกลับลาว การยกเลิกการผูกขาดการขนส่งสินค้าผ่านแดนไทยไปยังลาว การลดภาษีให้กับสินค้าเกษตรของลาวซึ่งส่งมาไทย รวมทั้งการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมไทย-ลาวเพื่อประสานประเด็นต่าง ๆ ในความสัมพันธ์ทวิภาคี แม้ว่าประเด็นส่วนใหญ่จะยังไม่สามารถหาข้อสรุปได้ แต่ทั้งสองฝ่ายก็ประสบความสำเร็จในประเด็นการส่งผู้ลี้ภัยกลับ โดยทั้งไทยและลาวยอมรับบทบาทของสำนักข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) ในการประสานงานในประเด็นดังกล่าว โดยตั้งเป้าหมายว่าจะส่งผู้ลี้ภัยชาวลาวทั้งหมดกลับได้ภายในปลายปี พ.ศ. 2538 (Stuart-Fox, 1986: 178)

ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2534 นายพูน สีปะเส็ด รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศลาวได้เดินทางมาเข้าเฝ้าสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อถวายเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูงสุดของลาว (Lao Medal of Honour) ซึ่งในอดีตที่ผ่านมา เครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูงสุดของลาวนี้ รัฐบาลลาวเคยมอบให้เฉพาะกับผู้นำสหภาพโซเวียตและผู้นำเวียดนาม ซึ่งลาวถือว่าเป็นพันธมิตรที่ใกล้ชิดมากที่สุดเท่าที่นั้น (Stuart-Fox, 1986: 179)

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จเยือนลาวครั้งแรก ในช่วงวันที่ 15-18 มีนาคม พ.ศ. 2533 หลังจากนั้นจนถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2541 พระองค์ได้เสด็จเยือนลาวอีก 9 ครั้ง ในการเสด็จเยือนดังกล่าวนี้ ทางลาวได้ถวายการต้อนรับอย่างสมพระเกียรติ และในการเสด็จเยือนลาวทุกครั้ง พระองค์ทรงสนพระทัยในศิลปวัฒนธรรมและการพัฒนาชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวลาวเป็นอย่างดี

มาก ซึ่งพระราชกรณียกิจดังกล่าวมีผลเป็นอย่างมากต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ไทยกับลาว

ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2535 นายโกสอน พมวิหาน ประธานประเทศลาว ได้เดินทางมาเยือนประเทศไทยในฐานะพระราชอาคันตุกะ และในเดือนมิถุนายนปีเดียวกัน สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมารได้เสด็จเยือนลาวในฐานะผู้แทนพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ในช่วงดังกล่าว ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศ มีความแน่นแฟ้นเป็นอย่างมาก ในปี พ.ศ. 2535 ไทยได้กลายเป็นผู้ลงทุนรายใหญ่ที่สุดในลาว นอกจากนี้รัฐบาลไทยได้ให้ความช่วยเหลือทางการศึกษาแก่ลาว ซึ่งมีทั้งทุนการศึกษาระยะสั้นและระดับปริญญา (Shui Meng, 1993: 197)

ในปี พ.ศ. 2536 มีการหารือกันอย่างต่อเนื่องในประเด็นความร่วมมือด้านต่าง ๆ ในเดือนมิถุนายน นายชวน หลีกภัย ได้เดินทางไปเยือนลาวและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมของลาวได้เดินทางมาเยือนไทยในเดือนกรกฎาคมและสิงหาคมตามลำดับ ในการนี้ ได้มีการทำข้อตกลงร่วมกันในการส่งผู้ลี้ภัยชาวลาวซึ่งยังเหลืออีกจำนวนหนึ่งกลับไปยังลาวด้วย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จ เยือนลาวครั้งแรกในช่วงวันที่ 15 - 18 มีนาคม พ.ศ. 2533 หลังจากนั้นจนถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2541 พระองค์ได้เสด็จ เยือนลาวอีก 9 ครั้ง ในช่วงวันที่ 11 เมษายน พ.ศ. 2535 , 16 - 19 ตุลาคม พ.ศ. 2535 , 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2535 , 9 - 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2536 , 8 - 9 เมษายน พ.ศ. 2537 , 28 ตุลาคม - 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2537, 8 - 11 เมษายน พ.ศ. 2539 , 21 - 24 มกราคม พ.ศ. 2540 และ 19 - 20 มีนาคม พ.ศ. 2541

ในวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2537 นับได้ว่าเป็นวันที่สำคัญที่สุดวันหนึ่งในประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ไทย-ลาว ในวันดังกล่าว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินเปิดสะพานมิตรภาพ ซึ่งสร้างข้ามแม่น้ำโขงเชื่อมระหว่างฝั่งไทยและฝั่งลาว ในกรณีนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถได้เสด็จฯเยือนลาว ซึ่งผู้นำลาวได้ให้การต้อนรับอย่างสมพระเกียรติ

ในปี พ.ศ. 2537 นี้ได้มีการเดินทางติดต่อกันระหว่างเจ้าหน้าที่ระดับสูงของไทยและลาวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งได้มีการหารือกันทั้งในประเด็นเกี่ยวกับการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว (*Asia Yearbook 1995: 158*) ในปี พ.ศ. 2539 นั้น ลาวได้พยายามรณรงค์ที่จะให้เวียงจันทน์เป็นที่ตั้งของสำนักเลขาธิการคณะกรรมการแม่น้ำโขง (*The Secretariat of the Mekong River Commission*) ซึ่งไทยก็ได้แสดงท่าทีสนับสนุนความเคลื่อนไหวของลาวดังกล่าว

ความร่วมมือระหว่างไทยกับลาว บ่งชี้ให้เห็นถึงรูปธรรมมากขึ้นเมื่อ นายประจวบ ไชยสาส์น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยพร้อมด้วยคณะได้เดินทางไปเยือนลาวในวันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2540 และได้ร่วมในพิธีส่งมอบสนามบินหลวงพระบาง ซึ่งไทยได้ให้ความช่วยเหลือลาวโดยการปรับปรุงเพื่อขกระดับมาตรฐานให้สนามบินดังกล่าวมีมาตรฐานในระดับสากล ในด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับอนุภูมิภาคนั้น รัฐมนตรีต่างประเทศไทยได้เสนอความคิดในการสร้างกรอบความร่วมมือทางด้านการค้าและการท่องเที่ยวระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยกับภาคใต้ของลาวและภาคเหนือของกัมพูชา (*Bangkok Post, 13 January 1997: 4*)

* ในประเด็นเกี่ยวกับที่ตั้งของสำนักเลขาธิการคณะกรรมการแม่น้ำโขงนั้น ทั้งลาวและกัมพูชาต่างรณรงค์ที่จะให้สำนักงานดังกล่าวตั้งขึ้นที่เมืองหลวงของตน

** การปรับปรุงสนามบินหลวงพระบางดังกล่าวใช้งบประมาณประมาณ 148

นอกจากนั้น ยังได้มีการหารือกันเกี่ยวกับการส่งผู้อพยพชาวเมืองบางส่วนกลับลาว
ด้วย (Bangkok Post, 13 January 1997: 3)

ในด้านการค้านั้น ลาวได้ขอให้ไทยเพิ่มจุดพักสินค้าซึ่งขนผ่านท่าเรือ
คลองเตยจากเดิมที่มีแห่งเดียวคือที่หนองคายเป็นหลายแห่งมากขึ้น เพื่อลดต้นทุนในการ
ขนส่งของลาวลง (Bangkok Post, 14 January 1997: 5)

2.2 ปัจจัยซึ่งมีผลต่อการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการของไทยต่อลาว

การให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการของไทยต่อลาวนั้นเป็นความ
ร่วมมือระหว่างประเทศซึ่งเกิดขึ้นภายใต้บริบทของความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวโดย
รวม ในการนี้ ปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งมีผลต่อการกำหนดนโยบายดังกล่าวนี้ อาจพิจารณาได้ดังนี้
คือ

1. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

ปัจจัยทางเศรษฐกิจนั้นเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดซึ่งมีผลต่อการให้ความ
ช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการของไทยต่อลาว ซึ่งปัจจัยทางเศรษฐกิจดังกล่าวอาจ
พิจารณาได้ในหลายประเด็น ประเด็นแรก การที่ไทยมีการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว
นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 เป็นต้นมา มีผลทำให้ผู้นำทางการเมืองของไทยมีทัศนคติต่อการ
กำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศที่แตกต่างไปจากเดิม โดยให้ความสนใจต่อการ
ขยายบทบาทของไทยในประชาคมโลกมากขึ้น

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 เป็นต้นมา เศรษฐกิจไทยมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว
โดยในช่วงปี พ.ศ. 2530 และ 2531 นั้น เศรษฐกิจไทยมีการขยายตัวโดยเฉลี่ยถึงร้อยละ
9.2 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี พ.ศ. 2532 นั้น เศรษฐกิจไทยมีการขยายตัวกว่าร้อยละ 10 ซึ่ง
นับได้ว่าเป็นการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่สูงที่สุดเป็นประวัติการณ์ (Narongchai

ตารางที่ 1

อัตราการเติบโตของเศรษฐกิจไทยในช่วงที่เริ่มใช้นโยบายการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการกับต่างประเทศมากขึ้น

ปี	อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ (หน่วย : ร้อยละ)	ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (หน่วย : พันล้านเหรียญสหรัฐ)	ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติต่อประชากร (หน่วย : ล้านเหรียญสหรัฐ)	หนี้ต่างประเทศ (หน่วย : ล้านเหรียญสหรัฐ)
2531	11.0	56.1	1038	11.7
2532	12.2	69.9	1238	11.4
2533	10.0	80.4	1413	11.1
2534	4.5	92.0	1604	11.5

ที่มา : Asia Yearbook 1990-1993.

การเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วดังกล่าว สะท้อนให้เห็นได้จากเครื่องชี้วัดต่าง ๆ ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของเงินคงคลัง การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดลดลง สัดส่วนของหนี้สินต่างประเทศต่อการส่งออกลดลง เงินเพื่อขยายตัวในอัตราที่ควบคุมได้ ฯลฯ (Narongchai Akrasarane and Atchana Wattananukit, 1990: 361-364) การเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วดังกล่าวส่งผลให้ผู้นำของไทยมีความมั่นใจในฐานะทางเศรษฐกิจมากขึ้น และเชื่อว่าไทยอยู่ในฐานะที่จะให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น ดังนั้นรัฐบาลจึงได้เริ่มพิจารณาที่จะใช้การให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ โดยได้เพิ่มงบประมาณในการให้ความช่วยเหลือดังกล่าวอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 เป็นต้นมา

ในประเด็นที่สองนั้น ข้อจำกัดทางเศรษฐกิจของลาวและความแตกต่างของความก้าวหน้าในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างไทยกับลาว มีผลที่เอื้ออำนวยต่อการที่ไทยจะให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการต่อลาว

ในการนี้จะเห็นได้ว่า ไทยกับลาวมีความแตกต่างกันเป็นอย่างมากในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ในปี พ.ศ. 2538 นั้น ไทยมีรายได้ประชาชาติโดยเฉลี่ยต่อประชากรประมาณ 52,000 บาทต่อปี ในขณะที่ลาวมีรายได้ประชาชาติโดยเฉลี่ยต่อประชากรเพียงประมาณ 7,000 บาทต่อปี นอกจากนี้ การส่งสินค้าออกและรายได้ภายในประเทศที่ไม่สมดุลก็บงบประมาณรายจ่าย มีผลทำให้เศรษฐกิจลาวอยู่ในสภาพค่อนข้างวิกฤตอย่างต่อเนื่อง (โปรดดูตารางที่ 2) ในการนี้ อัตราหนี้สินต่างประเทศต่อการส่งสินค้าออกได้เพิ่มขึ้น จากร้อยละ 13.5 ในปี พ.ศ. 2525 เป็นร้อยละ 22.4 ในปี พ.ศ. 2528 ดังนั้น เศรษฐกิจลาวจึงต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากต่างประเทศเป็นหลัก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2
หนี้สินต่างประเทศของลาว

องค์กรและประเทศซึ่ง ลาวมีหนี้สิน	ปี		
	(หน่วย : ล้านเหรียญสหรัฐ)		
	2534	2535	2536
ADB	123.5	163.7	189.6
IDA	145.2	175.0	208.0
IMF	19.8	28.3	44.3
IFDA	7.4	7.4	-
OPEC	7.7	6.3	-
EC	2.1	2.0	-
ญี่ปุ่น	25.2	24.2	22.2
ฝรั่งเศส	4.8	4.6	-
จีน	2.0	2.0	-
	(หน่วย : ล้านรูเบิล)		
รัสเซีย	812.8	807.5	802.5
ประเทศอื่นในโคมิคอน	80.0	77.6	-

ในปี พ.ศ. 2535 นั้น 1 รูเบิลมีอัตราแลกเปลี่ยนทางการเท่ากับ 1.2 เหรียญสหรัฐ แต่อัตราแลกเปลี่ยน
อย่างไม่เป็นทางการนั้น เงินรูเบิลมีค่าน้อยกว่าอัตราทางการมาก

ที่มา : ปรับปรุงจาก สุรชัย ศิริไกร, “นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว” เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : นโยบายต่างประเทศในยุคโลกาภิวัตน์,
สีดา สอนศรี บรรณาธิการ, (กรุงเทพฯ: บริษัทเคสดีไทย จำกัด, 2538), หน้า 297.

ในปี พ.ศ. 2525 นั้น ความช่วยเหลือจากต่างประเทศมีมูลค่ารวมกันเป็นร้อยละ 80 ของรายได้ของรัฐบาลลาว (Brown and Zasloff, 1986: 208) สภาพดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดทางเศรษฐกิจของลาวได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ ความแตกต่างนี้ยังแสดงให้เห็นได้ถึงความแตกต่างในด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศอีกด้วย ซึ่งสภาพดังกล่าวเอื้ออำนวยต่อการที่ไทยจะให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจต่อลาวเป็นอย่างมาก

ลาวต้องการทรัพยากรทางการเงินจากต่างประเทศมาสนับสนุนการลงทุนภาครัฐ ประมาณครึ่งหนึ่งของเงินลงทุนภาครัฐมาจากเงินความช่วยเหลือและเงินกู้จากต่างประเทศ ความช่วยเหลือทางวิชาการนั้นเป็นที่ต้องการในทุกระดับ ตั้งแต่การเพิ่มขีดความสามารถของหน่วยราชการในส่วนกลางไปจนถึงการปรับปรุงฝีมือแรงงานในชนบท



สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3
งบประมาณของรัฐบาลลาว (ล้านกีบ)

ปี พ.ศ.	2520	2521	2522	2523	2524
รายได้	82.4	105.7	268.0	748.2	930.0
รายจ่าย	490.4	572.5	636.0	1,776.9	1,210.2
รายจ่ายส่วนเกิน ทั้งหมด	-408.0	-466.8	-368.0	-1,028.7	-1,230.0
การจัดสรร งบประมาณ	408.0	466.8	368.0	1,028.7	1,230.0
เงินกู้จาก ธนาคารกลาง	50.7	35.8	13.6	-4.0	-
เงินจากภายนอก ประเทศ	357.3	431.0	354.4	1,032.7	1,230.0

เดือนธันวาคมปี พ.ศ. 2522 อัตราแลกเปลี่ยน 1 กีบรัฐ (kip national) เท่ากับ 1 เหรียญสหรัฐ ต่อมา 10 กีบรัฐเท่ากับ 1 เหรียญสหรัฐ แต่ในกลางปีอัตราแลกเปลี่ยน 1 เหรียญสหรัฐ มีค่ามากกว่าอัตราทางการหลายเท่า (ในปี พ.ศ. 2524 นั้น 1 เหรียญสหรัฐมีค่า 35 กีบ)

ที่มา : ปรับปรุงจาก สุรัชย์ ศิริไกร สาเหตุของการกระทบกระทั่งตามพรมแดนไทย-ลาว 1975 - 1981 (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 104.

ระยะเวลานับตั้งแต่ลาวได้รับเอกราชจนถึงยุคก่อนการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองเป็นระบบสังคมนิยมในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2518 นั้น รัฐบาลลาวต้องพึ่งพิงความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและทหารจากประเทศสหรัฐอเมริกาโดยตลอด สหรัฐอเมริกาได้จ่ายเงินให้รัฐบาลลาวเดือนละ 3 ล้านดอลลาร์สหรัฐทุกเดือน สำหรับเป็นค่าเงินเดือนของข้าราชการพลเรือนและทหารของลาว ซึ่งมูลค่าดังกล่าวไม่รวมถึงความช่วยเหลือทางอาวุธและยุทโธปกรณ์ต่าง ๆ อีกจำนวนมากเพื่อที่จะสนับสนุนให้รัฐบาลลาว

ทำสงครามกับฝ่ายเป็นกลางและฝ่ายพรรคประชาชนปฏิวัติลาว เมื่อพรรคประชาชนปฏิวัติลาวได้รับชัยชนะ รัฐบาลลาวก็ต้องอาศัยความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและการเมืองจากประเทศสหภาพโซเวียต ประเทศยุโรปตะวันออก เวียดนามและคิวบา เป็นหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจตามหลักสังคมนิยม

ในช่วงปี พ.ศ. 2518 - 2533 สหภาพโซเวียตได้ให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่ลาวในรูปของเงินกู้เพื่อซื้อสินค้าและอุปกรณ์ต่าง ๆ เฉลี่ยปีละ 41 ล้านดอลลาร์ และให้เงินช่วยเหลือแบบให้เปล่าเฉลี่ยปีละ 3.2 ล้านดอลลาร์ รวมมูลค่าของเงินกู้ทั้งหมด 715 ล้านดอลลาร์ และเงินให้เปล่าทั้งหมด 48 ล้านดอลลาร์ (ในปี ค.ศ. 1991 1 ดอลลาร์มีมูลค่าเท่ากับ 1.85 เหรียญสหรัฐ) (สุรชัย ศิริไกร, 2538: 270)

การที่ลาวได้รับความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจจากองค์การสหประชาชาติและประเทศตะวันตกในขณะที่เวียดนามและกัมพูชาไม่ได้รับนั้น เนื่องจากผู้นำลาวได้หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าโดยตรงกับประเทศตะวันตกในสงครามเย็น และพยายามรักษาความสัมพันธ์กับประเทศตะวันตกและองค์การระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่ให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่ลาว ดังนั้นจึงปรากฏว่าลาวสามารถกู้เงินจากธนาคารโลกได้โดยเฉลี่ยปีละ 7 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และได้รับความช่วยเหลือจากประเทศสวีเดน ออสเตรเลียและญี่ปุ่น ในการพัฒนาถนน โรงพยาบาล ระบบการประปา ระบบการคมนาคมและโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ที่สำคัญ (สุรชัย ศิริไกร, 2538: 270)

เมื่อสหภาพโซเวียตภายใต้การนำของนายคอร์บาชอฟเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศใหม่ในปี พ.ศ. 2528 ลาวก็ต้องเริ่มทบทวนนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจและนโยบายต่างประเทศของตนเช่นเดียวกันในปี พ.ศ. 2529 โดยเรียกนโยบายดังกล่าวว่า “จินตนาการใหม่” (สุรชัย ศิริไกร, 2538: 268)

ความช่วยเหลือของสหภาพโซเวียตแก่ลาวได้ลดลงร้อยละ 60 ในปี พ.ศ. 2533 และยุติลงในปี พ.ศ. 2534 ลาวจึงจำเป็นต้องหันไปหาความช่วยเหลือจากประเทศ

ตะวันตกและองค์การระหว่างประเทศต่าง ๆ เพื่อทดแทนความช่วยเหลือของโซเวียตและกลุ่มประเทศโคมิคอนที่ขาดไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดหาผลิตภัณฑ์น้ำมันต่าง ๆ ที่เคยนำเข้าจากสหภาพโซเวียต โดยเงินกู้รัฐบาลต้องจ่ายด้วยเงินสดเป็นดอลลาร์สหรัฐหรือเงินตราต่างประเทศตะวันตกอื่น ๆ (สุรชัย ศิริไกร, 2538: 270 - 271)

ตารางที่ 4 ได้แสดงให้เห็นเป้าหมายการลงทุนภาครัฐ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 - 2543 ตามที่ปรากฏในแผนการลงทุนภาครัฐ (Public Investment Program) โดยในเป้าหมายดังกล่าว ความช่วยเหลือทางวิชาการจากต่างประเทศที่ลาวต้องการมีประมาณร้อยละ 12-15 จากงบลงทุนภาครัฐทั้งสิ้น

ตารางที่ 4 : ความต้องการความช่วยเหลือทางวิชาการของลาว

หน่วย : ล้านเหรียญสหรัฐ

	2537/38	2538/39	2539/40	2540/41	2541/42	2542/43
งบลงทุนภาครัฐทั้งสิ้น (งบประมาณแผ่นดิน และเงินต่างประเทศ)	146.7	180.3	210.1	240.6	270.8	291.3
สัดส่วนของงบลงทุน ภาครัฐต่อ GDP	10.0	11.4	12.3	13.1	13.6	13.6
ความช่วยเหลือทาง วิชาการที่ต้องการ	19.8	24.3	28.4	32.5	36.5	39.3

ที่มา : แผนการให้ความร่วมมือทางวิชาการกับต่างประเทศ พ.ศ. 2541 - 2543

(กรุงเทพฯ: กรมวิเทศสหการ, 2539), หน้า 27.

ตามแผนการลงทุนภาครัฐในภาพรวม สาขาที่มีลำดับความสำคัญสูงสุดในการพัฒนาประเทศ ได้แก่ สาขาสาธารณสุขและการศึกษา โดยเน้นการให้บริการแก่ภาคชนบท ซึ่งเป็นภาคที่ได้รับประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงนโยบายเศรษฐกิจเป็นแบบการตลาดน้อยมาก

ตั้งแต่ลาวประกาศนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจเป็นระบบเปิด ความช่วยเหลือที่ได้รับจากต่างประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี (จากประมาณ 40 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2528 เพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 230 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2537) แหล่งที่ให้ความช่วยเหลือจำแนกเป็น 3 แหล่งสำคัญ ได้แก่ พหุภาคี ทวิภาคี และองค์กรพัฒนาเอกชน

ในด้านการได้รับความช่วยเหลือแบบพหุภาคีนั้น มีสัดส่วนความช่วยเหลือที่ให้แก่อลาวร้อยละ 44.89 จากความช่วยเหลือที่ลาวได้รับทั้งหมดในปี พ.ศ. 2537 โดยมีธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชียเป็นแหล่งที่ให้ความช่วยเหลือสูงสุด รองลงมาได้แก่ ธนาคารโลก ซึ่งให้ความช่วยเหลือโดยผ่านหน่วยงานสาขาอันได้แก่ International Development Association (IDA) และ International Monetary Fund (IMF) และองค์กรในเครือสหประชาชาติโดยเฉพาะ UNDP ความช่วยเหลือจากแหล่งพหุภาคีส่วนใหญ่เป็นความช่วยเหลือเพื่อสนับสนุนการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะด้านคมนาคมขนส่ง และการวางรากฐานเศรษฐกิจแบบตลาด

สำหรับการได้รับความช่วยเหลือแบบทวิภาคีนั้น ความช่วยเหลือทวิภาคีที่ลาวได้รับในปี พ.ศ. 2537 คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 50.65 โดยมีญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ให้ความช่วยเหลือสูงสุด รองลงมาได้แก่ สวีเดน ออสเตรเลีย เยอรมนี และฝรั่งเศส ความช่วยเหลือจากแหล่งทวิภาคีกระจายไปใน 5 สาขาสำคัญ ได้แก่ การจัดการด้านเศรษฐกิจ การเกษตร ป่าไม้และประมง พลังงาน การคมนาคมขนส่ง และการพัฒนาสังคม

ส่วนองค์กรพัฒนาเอกชนนั้น มีสัดส่วนความช่วยเหลือที่ให้แก่อลาวร้อยละ 4.45 โดยเน้นให้ความช่วยเหลือในด้านมนุษยธรรมและการพัฒนา ความช่วยเหลือจากแหล่งดังกล่าวในปี พ.ศ. 2537 คิดเป็นมูลค่า 10.4 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นร้อยละ 37.3 จากปี พ.ศ. 2536 ดังนั้นจะเห็นได้ว่าลาวต้องพึ่งพาความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการจากต่างประเทศเป็นอย่างมาก

ในการนี้ แม้ไทยไม่ได้เป็นประเทศที่ให้ความช่วยเหลือลาวในลำดับที่มีความสำคัญมากนักในเชิงมูลค่าของการให้ความช่วยเหลือ แต่จากการที่ไทยมีความใกล้ชิดกับลาวในด้านสังคมวัฒนธรรม ตลอดจนมีพรมแดนติดต่อกับลาว ทำให้ไทยอยู่ในฐานะที่จะช่วยลาวได้สะดวกในหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการศึกษา การดูงานและฝึกอบรม

นอกจากทั้งสองประเด็นที่ได้กล่าวข้างต้นแล้ว ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยกับลาวก็นับได้ว่าเป็นอีกประเด็นหนึ่ง ที่มีความสำคัญต่อการที่ไทยให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจต่อลาว การค้าระหว่างไทยกับลาวนั้นมีมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ก่อนเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองในลาว แม้ว่าในการค้าดังกล่าว ลาวจะต้องเป็นฝ่ายที่พึ่งพิงไทยมากกว่าการที่ไทยจะต้องพึ่งพิงลาว แต่การค้าดังกล่าวนี้เอื้ออำนวยประโยชน์ให้กับประชาชนทั้งสองประเทศ

ตารางที่ 5

สถิติการค้าระหว่างลาวกับไทยในช่วงก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในลาว

หน่วย : ล้านบาท

ปี	มูลค่าสินค้าที่ส่งมายังประเทศไทย	มูลค่าสินค้านำเข้าจากประเทศไทย	ดุลการค้า
2515	80.2	553.8	-473.6
2516	104.6	611.0	-506.4
2517	156.1	513.6	-357.5
2518	103.2	251.0	-147.8

ที่มา : ปรับปรุงจาก สุรชัย ศิริไกร สาเหตุของการกระทบกระทั่งตามพรมแดนไทย - ลาว 1975-1981 (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชีย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 104.

ในช่วงปี พ.ศ. 2529 นั้น แม้ว่าความขัดแย้งทางการเมืองและการทหารระหว่างไทยกับลาวจะยังไม่ได้รับการแก้ไขในหลายประเด็น แต่การค้าระหว่างไทย-ลาวในระดับท้องถิ่นได้เริ่มขยายตัวมากขึ้นเรื่อย ๆ ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นผลมาจากนโยบายของลาวในการนำเศรษฐกิจแบบการตลาดมาใช้ โดยลาวได้กระจายอำนาจทางเศรษฐกิจให้แก่ท้องถิ่น นโยบายดังกล่าวนี้เปิดโอกาสให้ผู้บริหารในแต่ละจังหวัดมีอิสระในการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจได้มากขึ้น ซึ่งมีผลต่อเนื่องให้การค้าระหว่างประชาชนตามแนวพรมแดนไทย - ลาวเพิ่มมากขึ้น (Stuart - Fox, 1986: 203)

นอกจากนั้น การที่รัฐบาลไทยได้ลดรายการสินค้าควบคุมในการผ่านแดนไปลาวซึ่งไทยถือว่าเป็นสินค้ายุทธศาสตร์ลงจาก 273 รายการเหลือเพียง 61 รายการ ก็ได้มีส่วนเป็นอย่างมากต่อการขยายตัวทางด้านการค้าดังกล่าว (Stuart - Fox, 1986: 203)

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 เป็นต้นมา การค้าระหว่างไทยและลาวมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว แม้ว่ามูลค่าการค้าระหว่างไทยกับลาวจะไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่ค้าที่สำคัญ ๆ ของไทย แต่การค้ากับลาวก็มีความสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อนักธุรกิจในจังหวัดต่าง ๆ ของไทยตามพรมแดนไทย - ลาว ดังจะเห็นได้ว่าการที่ไทยเริ่มหันมาเจรจากับลาวภายหลังเหตุการณ์สามหมุ่บ้านในปี พ.ศ. 2529 หลังจากที่ถูกปฏิเสธในการเจรจามาหลายครั้งนั้น ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากแรงผลักดันของนักการเมือง และนักธุรกิจในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยที่สนับสนุนให้เปิดการค้าระหว่างไทยกับลาวเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สุรชัย ศิริไกร, 2530: 232)

นอกจากนั้น ยังมีสินค้าจากลาวหลายชนิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม้และกระแสไฟฟ้าซึ่งเป็นสินค้าที่มีความต้องการในไทย และการซื้อจากลาวก็มีต้นทุนที่ต่ำกว่าการซื้อจากที่อื่น ๆ

ในด้านของการพึ่งพิงด้านการค้านั้น การค้ากับไทยมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อเศรษฐกิจลาว ดังจะเห็นได้ว่าในปี พ.ศ. 2537 สินค้าออกของลาวถึงร้อยละ 53 ของสินค้าออกทั้งหมดของลาวส่งมายังไทย ในขณะที่สินค้าเข้าถึงร้อยละ 56 ของสินค้าเข้าทั้งหมดของลาวมาจากไทย (Asia Yearbook 1994: 158) นอกจากนี้ ในการค้า

ระหว่างกัน ไทยยังคงได้เปรียบดุลการค้าต่อลาวติดต่อกันมาทุกปี ซึ่งฝ่ายลาวก็ได้ขอให้ไทยซื้อสินค้าจากลาวมากขึ้น ในกรณี การที่จะรักษาความสัมพันธ์ทางการค้าที่ดีต่อกันนั้น ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในด้านต่าง ๆ ก็นับได้ว่าเป็นมีความสำคัญเป็นอย่างมาก อีกทั้งการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการต่อลาว ก็มีส่วนช่วยเสริมความสัมพันธ์ทางด้านการค้าดังกล่าว

ตารางที่ 6

การขยายตัวทางด้านการค้าไทย - ลาว และดุลการค้าซึ่งไทยได้เปรียบลาวมาโดยตลอด

หน่วย : ล้านบาท

ปี	สินค้าออก	สินค้าเข้า	มูลค่ารวม	ดุลการค้า
2529	601.64	35.43	637.07	566.23
2530	1,045.40	152.38	1,197.83	893.02
2531	1,033.68	567.98	1,868.66	832.07
2532	1,642.53	1,268.00	2,928.53	356.53
2533	1,683.19	1,134.26	2,817.45	548.93
2534	1,958.80	1,200.60	3,159.40	758.23
2535	3,012.70	1,000.50	4,013.20	2,012.20
2536	4,431.20	1,598.80	6,030.00	2,832.30
2537	7,326.70	1,735.60	9,062.30	5,591.00

ที่มา : ปรับปรุงจาก บงกช หงษ์คำมี "ไทยกับลาว," ไทยกับเพื่อนบ้าน, อุกฤษณ์ ปัทมานนท์, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), หน้า 90.

ในด้านการลงทุนในลาวนั้น นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 เป็นต้นมา การลงทุนของนักธุรกิจไทยในลาวได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้นอกจากจะมาจากนโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นตลาดการค้าของรัฐบาลไทยแล้ว การประกาศใช้กฎหมายการลงทุนจาก

ต่างประเทศของลาวก็มีส่วนเป็นอย่างมากในการดึงดูดนักลงทุนจากไทยและประเทศอื่น ๆ ให้เข้าไปลงทุนในลาว นอกจากนั้น รัฐบาลลาวยังได้จัดตั้งสภาการค้าและอุตสาหกรรมแห่งชาติ (Lao National Chamber of Commerce and Industry) ขึ้นเพื่อเป็นองค์กรกลางในการประสานงานระหว่างภาครัฐและเอกชน ตั้งแต่เริ่มประกาศใช้กฎหมายดังกล่าวจนถึงปลายปี พ.ศ. 2533 นั้น มีโครงการต่าง ๆ ซึ่งได้รับอนุมัติไปแล้วถึง 104 โครงการ คิดเป็นมูลค่าประมาณ 5,800 ล้านบาท (233 ล้านดอลลาร์) (มานะ มาลาเพชร, 2534: 152) ในกรณีนี้ แม้ว่ารัฐบาลลาวจะสนับสนุนให้มีการลงทุนจากต่างประเทศ แต่รัฐบาลก็ได้มีการกั้นกรงอย่างระมัดระวังต่อการอนุมัติการลงทุนต่าง ๆ การลงทุนจากไทยซึ่งเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วในปี พ.ศ. 2531 ตลอดจนความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างทั้งสองประเทศ ซึ่งมีโครงการต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างมากมายได้ก่อให้เกิดความตระหนักถึงการเข้ามาแสวงผลประโยชน์ของไทยในลาวเช่นกัน โดยนายหนุฮัก พูมสะหวันได้กล่าวถึงความวิตกกังวลต่อคณะกรรมการเมือง (Politburo) ในการประชุมปลายปี พ.ศ. 2531 (Zasloff, 1984: 35)

ในการนี้ การที่จะสร้างความไว้วางใจให้กับลาวได้นั้น ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในลักษณะที่สร้างสรรค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการต่อลาวก็นับได้ว่าเป็นประโยชน์ต่อความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่าย

2. ปัจจัยทางด้านความมั่นคง

ปัจจัยทางด้านความมั่นคงนั้น นับได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งซึ่งมีผลต่อการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการของไทยต่อลาว โดยสภาพทางภูมิศาสตร์ ลาวนับได้ว่าเป็นมีความสำคัญต่อความมั่นคงของไทยในหลายประการ ประการแรกคือ พรมแดนไทย-ลาว นั้นยาวติดต่อกันถึง 1,754 กิโลเมตร (Stuart-Fox, 1986: 1) และยังไม่มีความแน่ชัดเกี่ยวกับเส้นแบ่งพรมแดนในหลายบริเวณ ความไม่แน่ชัดดังกล่าว นับได้ว่าเป็นปัญหาที่ละเอียดอ่อนมากประการหนึ่งคือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสอง ในอดีตที่ผ่านมาทั้งสองฝ่ายได้เกิดการปะทะกันหลายครั้ง อันเนื่องมาจากความไม่แน่ชัดของ

เส้นพรมแดน* ในการนี้ ได้เกิดการใช้กำลังสู้รบกันครั้งใหญ่ถึงสองครั้ง ซึ่งเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2527 และปี พ.ศ. 2530 ซึ่งความขัดแย้งกันอย่างรุนแรงดังกล่าวได้สร้างความสูญเสียให้กับชีวิตและทรัพย์สินของทั้งสองฝ่ายเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปะทะกันบริเวณบ้านร่มเกล้าในปี พ.ศ. 2530 นั้น นับได้ว่ามีความรุนแรงที่สุดนับตั้งแต่เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองในลาวเป็นต้นมา (สุรชัย ศิริไกร, 2531: 102) โดยฝ่ายไทยมีทหารเสียชีวิต 103 นาย บาดเจ็บ 602 นาย รวมทั้งสูญเสียเครื่องบินขับไล่ เอฟ 5 อี หนึ่งลำและเครื่องบินลาดตระเวน โอวี 10 อีกหนึ่งลำ ส่วนฝ่ายลาวมีทหารเสียชีวิต 340 นาย และบาดเจ็บ 257 นาย (Stuart-Fox, 1986: 203-204)

การปะทะกันระหว่างไทยกับลาวตามพรมแดนนั้น นอกจากจะมาจากปัญหาความไม่แน่ชัดของเส้นพรมแดนแล้ว ปัญหาดังกล่าวยังเกิดมาจากการลักลอบขนสินค้าข้ามพรมแดน การลักขโมยและปล้นทรัพย์ของประชาชนทั้งสองฝ่าย รวมทั้งการขัดผลประโยชน์กันของผู้ลักลอบขนของเถื่อนอีกด้วย (สุรชัย ศิริไกร, 2528: 230) ซึ่งการปะทะกันดังกล่าวได้ก่อให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่และประชาชนของทั้งสองฝ่ายเป็นอย่างมาก ปัญหาพรมแดนไทย-ลาวนั้น เป็นปัญหาที่ยืดเยื้อมาเป็นเวลานาน แม้ว่าจะได้มีความพยายามแก้ไขปัญหามาอย่างต่อเนื่อง แต่การแก้ไขปัญหาดังกล่าวมักจะชะงักไปในบางช่วงเนื่องจากความตึงเครียดทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสอง และในช่วงที่ความสัมพันธ์ราบรื่นปัญหาดังกล่าวก็มักจะได้รับการหยิบยกขึ้นมาเจรจา ในการเดินทางไปเยือนลาวโดยนายประจวบ ไชยสาส์นเมื่อวันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2540 นั้น ปัญหาพรมแดนก็ยังคงเป็นประเด็นที่มีการหยิบยกขึ้นมาเจรจา โดยทั้งสองฝ่ายตกลงว่าจะให้มีการตั้งคณะทำงานขึ้นมาเพื่อร่วมกันดำเนินการในการปักปันพรมแดน (Bangkok Post, 14 January 1997: 5)

* ในประเด็นเกี่ยวกับพรมแดนไทย-ลาวนี้ นอกจากปัญหาความไม่แน่ชัดเกี่ยวกับเส้นพรมแดนในหลายบริเวณแล้ว ไทยยังอ้างอยู่เสมอว่าการแบ่งเส้นพรมแดนซึ่งไทยทำสนธิสัญญากับฝรั่งเศสในปี พ.ศ. 2447 นั้น เป็นสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรม

ในประการที่สองนั้น ลาวยังอยู่ในที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ซึ่งไทยถือว่าเป็นรัฐกันชน (buffer state) ระหว่างไทย จีนและเวียดนาม ดังนั้น ความมั่นคงทางการเมืองและเศรษฐกิจของลาว รวมทั้งความสัมพันธ์อันดีกับไทย ย่อมเป็นผลประโยชน์ต่อความมั่นคงของไทยเช่นกัน ในกรณีนี้ แม้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจซึ่งไทยให้กับลาวจะไม่มากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับความช่วยเหลือซึ่งลาวได้รับจากประเทศที่พัฒนาแล้ว แต่การให้ความช่วยเหลือดังกล่าวของไทยก็เป็นการแสดงท่าทีที่เป็นมิตรและเป็นการสร้างบรรยากาศของความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ซึ่งย่อมมีผลต่อเนื่องถึงการแก้ไขปัญหาทางด้านความมั่นคงได้ในระดับหนึ่ง

3. ปัจจัยทางด้านการเมืองภายในประเทศ

การเมืองภายในประเทศนั้นนับได้ว่ามีความสัมพันธ์เป็นอย่างมากกับนโยบายต่างประเทศ อุดมการณ์ ทศนคติ ตลอดจนการวิเคราะห์สถานการณ์ของผู้นำซึ่งมีบทบาทในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ มีผลเป็นอย่างมากต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่ประชาชนมีส่วนร่วมค่อนข้างจำกัดในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ

ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวนั้นจะเห็นได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในไทยมีผลค่อนข้างมากต่อการดำเนินความสัมพันธ์กับลาว ความสัมพันธ์ที่มีท่าทีว่าจะประนีประนอมกันมากขึ้น ภายหลังจากไปเยือนลาวโดยนายพิชัย รัตตกุล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศไทยในรัฐบาลซึ่งนำโดย ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ในปี พ.ศ. 2519 นั้น เปลี่ยนแปลงไปเป็นการเผชิญหน้าอย่างชัดเจนภายหลังจากยึดอำนาจโดยคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินในปลายปี พ.ศ. 2519 เนื่องจากรัฐบาลไทยในขณะนั้นมีนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรง อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศก็ได้มีการปรับให้แน่นแฟ้นขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ในสมัยรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมนันท์ ซึ่งมีนโยบายที่ต้องการกระชับความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในด้านอุดมการณ์ เมื่อรัฐบาลใหม่โดยการนำของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เข้าบริหารประเทศแทนรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมนันท์ นโยบายของไทยต่อลาวก็เริ่ม

เปลี่ยนไป สถานการณ์ในอินโดจีนที่เปลี่ยนแปลงไปอันเนื่องมาจากการที่เวียดนามใช้กำลังเข้ารุกรานและยึดครองกัมพูชาในปลายปี พ.ศ. 2521 การรุกของทหารเวียดนามเข้ามาในดินแดนไทยจนเกิดการปะทะกันที่บ้านโนนหมากมูน อำเภอตาพระยา ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2523 การที่มีทหารเวียดนามประจำการอยู่ในลาวกว่า 50,000 คนตลอดจนความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันเป็นอย่างมากระหว่างลาวกับเวียดนาม ทำให้ผู้นำทางการเมืองของไทยเห็นว่า ลาวไม่มีอิสระในการกำหนดนโยบายต่างประเทศของตนเอง ในกรณีนี้ ผู้นำไทยเชื่อว่าลาวตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของเวียดนามและดำเนินนโยบายเป็นตัวแทนของเวียดนามในการเผชิญหน้ากับไทย* ดังนั้น ในช่วงรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวจึงเป็นไปในลักษณะค่อนข้างเย็นชา เมื่อพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีนั้น สถานการณ์การเผชิญหน้าในอินโดจีนเริ่มคลี่คลายมากขึ้น อันเป็นผลมาจากความเปลี่ยนแปลงของการเมืองในระดับโลกซึ่งการเผชิญหน้าระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียตและจีนกับเวียดนามเริ่มลดความตึงเครียดลง ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวรวมทั้งการถอนทหารเวียดนามออกจากกัมพูชา มีผลทำให้ความตึงเครียดระหว่างไทยกับเวียดนามลดน้อยลง ในส่วนของผู้นำไทยนั้น พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณและคณะที่ปรึกษามองสถานการณ์ในอินโดจีนแตกต่างไปจากรัฐบาลก่อนโดยเห็นว่าไทยควรจะสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประเทศในอินโดจีนเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ในกรณีนี้ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ จึงได้ใช้นโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นตลาดการค้าเป็นแนวทางในการดำเนินนโยบายกับประเทศในอินโดจีน การเปลี่ยนแปลงของการเมืองในระดับโลกและระดับภูมิภาค ตลอดจนการเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจ

* นาวาอากาศตรีประสงค์ สุ่นศิริ เลขาธิการสภาความมั่นคงของไทยมองปัญหาการกระทบกระทั่งตามบริเวณพรมแดนไทย-ลาว ว่าเกิดมาจากสาเหตุแดนที่ไม่เป็นธรรม และเห็นว่าลาวไม่มีความจริงใจในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว นอกจากปัญหาพรมแดนแล้วยังมีปัญหახบวนการควาเขียวหรือพรรคใหม่ที่อาศัยอยู่ในลาว แล้วแทรกซึมเข้ามาบ่อนทำลายไทย ซึ่งการกระทำดังกล่าวมีผลโดยตรงต่อความสัมพันธ์ไทย-ลาว (สุรชัย ศิริไกร, 2528: 232.)

ของลาวไปในลักษณะที่ยอมรับกลไกการตลาดมากขึ้น มีผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่าง ไทย-ลาวพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น

ในด้านลาวนั้น นับตั้งแต่ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ปี พ.ศ. 2518 เป็นต้นมา กลุ่มผู้นำลาวค่อนข้างจะมีอำนาจการบริหารอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะมีการกล่าวถึงกลุ่มต่อต้านอยู่เสมอ แต่กลุ่มต่อต้านต่าง ๆ ก็ไม่สามารถที่จะสั่นคลอนเสถียรภาพรัฐบาลได้อย่างจริงจัง อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากล่มสลายของการปกครองแบบสังคมนิยม โดยพรรคคอมมิวนิสต์ในยุโรปตะวันออก กลุ่มต่อต้านรัฐบาลลาวได้อาศัยกระแสการเปลี่ยนแปลงในยุโรปตะวันออกในการเพิ่มปฏิบัติการที่รุนแรงขึ้น โดยมีการประสานการปฏิบัติการทั้งในเมืองและชนบท รวมทั้งนักศึกษาลาวในต่างประเทศบางส่วนก็ได้ร่วมเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงในลาวด้วย กลุ่มต่อต้านเหล่านี้มักโจมตีรัฐบาลลาวเกี่ยวกับปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวง และเรียกร้องให้มีการเลือกตั้งในระบบหลายพรรคขึ้นในลาว (มานะ มาลาเพชร, 2534: 154 - 155) แม้ว่าการปราบปรามฝ่ายต่อต้านจะมีอยู่อย่างต่อเนื่อง แต่การที่จะรักษาอำนาจไว้ได้นั้นจำเป็นที่จะต้องได้รับความสนับสนุนจากประชาชน ซึ่งการที่จะได้รับการสนับสนุนจากประชาชนมากน้อยเพียงใดนั้น เงื่อนไขทางเศรษฐกิจนับได้ว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก ดังนั้นการได้รับความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการจากประเทศต่าง ๆ รวมทั้งจากไทยจึงมีความจำเป็นมากสำหรับประเทศที่ยังมีข้อจำกัดในทางเศรษฐกิจมากเช่นลาว

4. ปัจจัยทางด้านสังคมวัฒนธรรม

ประชาชนชาวไทยและลาวมีความใกล้ชิดกันทางสังคมวัฒนธรรมมาตั้งแต่อดีต ภาษาไทยและภาษาลาวมีความใกล้เคียงกันมากจนประชาชนทั้งสองประเทศสามารถที่จะสื่อสารกันได้โดยไม่ต้องผ่านภาษาที่สาม นอกจากนั้น ประชาชนชาวไทยและลาวต่างก็นับถือพุทธศาสนาแบบเถรวาท ในอดีตก่อนเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองในลาวนั้น ประชาชนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขงต่างก็ติดต่อกันอย่างใกล้ชิด ความใกล้ชิดดังกล่าวทำให้ผู้นำของทั้งสองประเทศมักกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างกันในลักษณะ “บ้านพี่

เมืองน้อง” อยู่เสมอ* ซึ่งความใกล้ชิดกันดังกล่าวนี้มีผลเป็นอย่างมากต่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างทั้งสองประเทศ การให้ความช่วยเหลือของไทยต่อลาวซึ่งปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมมีส่วนในการส่งเสริมเป็นอย่างมาก ได้แก่ การให้ทุนการศึกษาเพื่อให้นักศึกษาลาวมาศึกษาในไทย ทั้งนี้การที่ไทยและลาวมีวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกันทำให้นักศึกษาลาวสามารถเรียนภาษาไทยได้อย่างรวดเร็วและสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมไทยได้ง่าย ดังจะเห็นได้ว่า มีนักเรียนนักศึกษาลาวเข้ามาศึกษาในสถาบันการศึกษาไทยทั้งโดยทุนของไทย ทุนของต่างประเทศและทุนส่วนตัวมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีต ในปัจจุบันนี้นักศึกษาจากลาวนับว่ามีจำนวนมากที่สุดเมื่อเทียบกับนักศึกษาต่างชาติอื่น ๆ ในไทย ในความพยายามของลาวที่จะปรับปรุงความสัมพันธ์กับไทยภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองในลาวนั้น ลาวก็ได้ใช้ความใกล้ชิดทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการดำเนินการทางการทูต โดยลาวได้ส่งคณะนาฏศิลป์มาร่วมงานมหกรรมนาฏศิลป์แห่งเอเชียซึ่งจัดขึ้นที่กรุงเทพฯ เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2519 ในการนี้ รองหัวหน้าคณะนาฏศิลป์ลาวได้อ่านบทกลอนชื่อ “ต้นชัยพฤกษ์ มิตรภาพไทย-ลาว” ซึ่งมีข้อความที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศที่มีมาอย่างช้านาน (ขจิตภัย บุรุษพัฒน์, 2531: 53-54) นอกจากนี้ความร่วมมือในระดับรัฐบาลแล้ว ความใกล้ชิดกันทางวัฒนธรรมก็มีผลทำให้ความร่วมมือทางด้านวัฒนธรรมในระดับประชาชนต่อประชาชนเป็นไปได้โดยใกล้ชิด ดังจะเห็นได้ว่า การเดินทางไปแสดงนาฏศิลป์และดนตรีโดยกลุ่มโครงการสันติภาพซึ่งเป็นกลุ่มเอกชนของไทยในเดือนเมษายน พ.ศ. 2530 ได้รับการต้อนรับจากประชาชนลาวเป็นอย่างดี

* ในการเดินทางมาเยือนไทยในปี พ.ศ. 2522 นายโกสอน พมวิทาน นายกรัฐมนตรีลาวได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนทั้งสองประเทศว่ามีความผูกพันกันเสมือนพี่น้องในด้านวัฒนธรรม

** กลุ่มดังกล่าวประกอบด้วยศิลปินที่มีชื่อเสียงหลายคน เช่น สุเทพ วงศ์กำแหง เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์และวงคาราบาว

5. ปัจจัยด้านความเปลี่ยนแปลงในการเมืองโลก

ภายหลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียตนั้น ลาวได้ปรับนโยบายต่างประเทศไปในทิศทางที่เป็นมิตรกับประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยและจีน นอกจากนี้เหตุผลทางด้านการเมืองแล้ว เหตุผลทางด้านเศรษฐกิจก็นับได้ว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2518-2534 นั้น ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่มาจากสหภาพโซเวียตและประเทศในยุโรปตะวันออก (Asia Yearbook 1996: 158) แต่หลังจากการล่มสลายของสหภาพโซเวียต ลาวต้องหันมาพึ่งความช่วยเหลือจากประเทศตะวันตกและประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ไทยและจีนมากขึ้น ในการนี้ ลาวได้กำหนดนโยบายที่จะเปิดประตูสร้างความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางด้านอุดมการณ์ทางการเมือง (มานะ มาลาเพชร, 2534: 162)

นอกจากนั้น การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในระดับภูมิภาค อันได้แก่ การถอนทหารเวียดนามออกจากกัมพูชาและลาว การเลือกตั้งทั่วไปในกัมพูชา การหันมาปรองดองกันระหว่างเวียดนามกับจีน นับได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงในระดับภูมิภาคที่เอื้ออำนวยต่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างไทยและลาวเป็นอย่างมาก

การเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศของลาวที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ในยุคหลังสงครามเย็น คือ การเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนในปี พ.ศ. 2540 ซึ่งการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนดังกล่าว ทำให้ลาวได้รับประโยชน์จากความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการเมืองจากกลุ่มประเทศอาเซียนและประเทศอื่น ๆ ที่ร่วมมือกับประเทศอาเซียน

โดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวนั้น ได้มีพัฒนาการมาตามลำดับ ซึ่งมีทั้งความสัมพันธ์ในลักษณะของความขัดแย้งอย่างรุนแรง การประนีประนอมจนถึงความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น ในการนี้ แม้ว่าประเทศทั้งสองจะมีความสัมพันธ์ที่ไม่ราบรื่นหลายครั้งและมีการวิพากษ์วิจารณ์โจมตีกันอยู่เสมอ แต่ทั้งสองฝ่ายก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ถึงความสำคัญที่จะต้องดำรงความสัมพันธ์ต่อกันไว้ ดังจะเห็นได้ว่า แม้แต่ในช่วงที่เกิดการสู้รบตามแนวพรมแดน ทั้งสองประเทศก็ได้พยายามที่จะดำรง

ความสัมพันธ์ทางการทูตต่อกันไว้อย่างต่อเนื่อง และเปิดทางให้มีช่องทางในการเจรจาอยู่เสมอ ซึ่งลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นได้ถึงรากฐานความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวได้เป็นอย่างดี



สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย